

Asia: VN/22365/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnoksessa ehdotetaan, että nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärä laskettaisiin sairauspäivärahan vähimmäismäärän tasolle. Muutoksen seuruksena kuntoutusrahasa sovellettaisiin jatkossa vain yhtä vähimmäismäärää. Eläkkeensaajan kuntoutusraha olisi edelleen sidottu kertyneiden eläkkeiden määrään, eikä siihen sovelleta vähimmäismäärää koskevia säädöksiä.

Esityksen tavoitteena on tasapainottaa valtion taloutta ja tuoda säästöjä julkiselle sektorille pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Lisäksi esityksellä tavoitellaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetusjärjestelmän yksinkertaistamista ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuksia saavien saattamista keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

Ehdotetut muutokset Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaan lisäävät kuntoutusrahan samankaltaisuutta suhteessa erityisesti sairausvakuutuslain mukaiseen sairauspäivärahaan, koska mainitut etuudet olisivat jatkossa samansuuruiset. Esityksessä todetaan, että tältä osin esitystä voidaan pitää yhdensuuntaisena hallitusohjelmaan sisältyvien sosiaaliturvan uudistamista ja niin kutsuttua yleistukea koskevien tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiala HALI ry:n lähtökohtia esitykseen

Esitykseen on laskettu ja osin arvoitu muutoksista aiheutuvia vaikutuksia julkiseen talouteen. Kustannusten kasvun hillinnän näkökulmasta laskelmat ja arviot ovat hallitusohjelman tavoitteiden suuntaisia. Se, mitä esityksessä ei ole pystytty arvioimaan ovat vaikutukset laajemmin työllisyyskehitykseen, eikä työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden lukumäärän kehitykseen ja

edelleen siitä yhteiskunnalle aiheutuviin kustannuksiin. Toisaalta arviointi ei ulotu myöskään siihen, millaisia mahdollisia vaikutuksia esitetyillä muutoksilla on esimerkiksi muihin näiden etuuksien piiriin kuuluviin asiakasryhmiin kohdennettuihin palveluihin tai sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän kustannusten kehitykseen.

Kelan järjestämät ammatillisen kuntoutuksen palvelut muodostavat kokonaisuuden yhdessä kuntoutujille suunnatun taloudellisen tuen kanssa. Tämän kokonaisuuden toimimisesta ja mahdollisesti myös tuloksellisuudesta on olemassa tietoa ja kokemuksia. Jos Kelan ammatilliseen kuntoutukseen hakeutuvien henkilöiden lukumäärät tippuvat ja ihmiset siirtyvät muiden mahdollisten palvelujen piiriin, niin mitkä ovat tämän kehityksen keskeiset seuraukset? Kuntoutusrahaa on pidetty tärkeänä tekijänä siihen, että esimerkiksi työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat sitoutuvat kuntoutukseen ja pääsevät etenemään kohti työtä tai koulutusta.

Yksi keskeinen perustelu esitykselle on yhdenvertaisuuden lisääminen. Kun puhutaan palveluista, on meidän pyrittävä määrätietoisesti kohti tilannetta, missä ihmiset saavat tarpeidensa mukaisia palveluja. Entä mikä arvo on tiettyjen etuuksien yhdenmukaistamisella, käytännössä kuntoutusrahan ja erityisesti sairausvakuutuslain mukaisen sairauspäivärahan yhdenmukaistamisella? Onko yhdenmukaistaminen rahoitusetuuksien osalta perusteltua ja asioita toivottuun suuntaan edistävä toimenpide, vai olisiko myös rahoitusetuuksien kohdalla räätälöinti harkituissa kohdin perusteltua?

Hallitusohjelmaan on kirjattu useampia toteutettavia valmisteluja, joiden voidaan olettaa kohdentuvan ainakin osin niihin kohderyhmiin, joita nyt esitetty rahoitusetuuksien leikkaus ja yhdenmukaistaminen koskee. Näiden valmistelujen eteneminen, aikataulu ja tarkempi sisältö ovat kuitenkin edelleen auki.

HALI ry:n esitys

Keskeistä on, että vaikuttavien opiskelu- ja työkykyä tukevien ja edistävien palvelujen saatavuutta ei heikennettä. Meillä ei ole varaa luopua tai heikentää toimivia palvelujen ja etuuksien kokonaisuuksia. Ennen ratkaisujen tekemistä tarvitaan monipuolisempi arvio esityksen vaikutuksista. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti nuoriin ja nuoriin aikuisiin, joiden kohdalla mielenterveysongelmat ja käyttäytymisen häiriöt muodostavat merkittävän ja jatkuvasti kasvavan haasteen.

Orpon hallituksen tavoitteena on toteuttaa toimenpiteitä mm. eri elämäntilanteissa olevien ihmisten työllistymisen edistämiseksi. Suunnitelmat koskevat osin myös sosiaaliturvaa ja etuusjärjestelmää. Suunnitelmien toteuttaminen pistemäisesti yksi kerrallaan hankaloittaa selvästi kokonaisuuden arviointia. Opiskelu-, työ- ja toimintakyvyn kokonaisuuteen liittyvissä uudistuksissa on tärkeää pystyä antamaan kokonaisvaltaisempi esitys suunnitelmista ja niiden yhteisvaikutuksista. Tärkeää olisi myös esittää, miten muutosten vaikutuksia on tarkoitus seurata ja raportoida.

Esitys on ehdotettu tulevaksi voimaan 1.1.2024. Voidaan perustellusti kysyä, onko asialla tällainen kiire. Ennen muutoksen mahdollista toteuttamista, tulee esittää uskottava vaihtoehto tai vaihtoehdot niiden ihmisten palvelujen varmistamiseksi ja mielellään myös kehittämiseksi, joita nyt lausuttava uudistus koskee.

Perämäki Ulla
Hyvinvointiala HALI